

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
КРИВОРІЗЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Факультет іноземних мов

Кафедра німецької мови і літератури з методикою викладання

«Допущено до захисту»

Завідувач кафедри Карпюк В. А.

Реєстраційний № _____

«__» _____ 2024 р.

«__» _____ 2024 р.

**МЕТОДИКА ВИКОРИСТАННЯ ФРАЗЕОЛОГІЗМІВ У
ФОРМУВАННІ ІНШОМОВНОЇ КОМУНІКАТИВНОЇ
КОМПЕТЕНТНОСТІ НА УРОКАХ НІМЕЦЬКОЇ МОВИ**

Кваліфікаційна робота студентки
групи НАФМ-23
ступінь вищої освіти «магістр»
спеціальності 014.02 Середня освіта
(Мова та зарубіжна література (німецька))
Вернигори Інни Олександрівни

Керівник: кандидат педагогічних наук,
доцент, доцент кафедри німецької мови і
літератури з методикою викладання
Карпюк В. А.

Оцінка:

Національна шкала _____

Шкала ECTS ___ Кількість балів _____

Голова ЕК _____

Члени ЕК: _____

ЗАПЕВНЕННЯ

Я, Вернигора Інна Олександрівна, розумію і підтримую політику Криворізького державного педагогічного університету з академічної доброчесності. Запевняю, що ця кваліфікаційна робота виконана самостійно, не містить академічного плагіату, фабрикації, фальсифікації. Я не надавала і не одержувала недозволену допомогу під час підготовки цієї роботи. Використання ідей, результатів і текстів інших авторів мають покликання на відповідне джерело. Із чинним Положенням про запобігання та виявлення академічного плагіату в роботах здобувачів вищої освіти Криворізького державного педагогічного університету ознайомена. Чітко усвідомлюю, що в разі виявлення у кваліфікаційній роботі порушення академічної доброчесності робота не допускається до захисту або оцінюється незадовільно.

ЗМІСТ

ВСТУП.....	4
РОЗДІЛ 1: ТЕОРЕТИЧНЕ ВИСВІТЛЕННЯ ПОНЯТЬ «ІНШОМОВНА КОМУНІКАТИВНА КОМПЕТЕНТНІСТЬ» , «ФРАЗЕОЛОГІЗМ»	7
1.1. Сутність поняття «іншомовна комунікативна компетентність»	7
1.2. Сутність поняття «фразеологізм».....	16
Висновки до першого розділу	22
РОЗДІЛ 2: ОСОБЛИВОСТІ ВИКОРИСТАННЯ ФРАЗЕОЛОГІЗМІВ У ПРОЦЕСІ ФОРМУВАННЯ ІНШОМОВНОЇ КОМУНІКАТИВНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ.....	24
2.1. Методи, підходи та техніки використання фразеологізмів у процесі формування іншомовної комунікативної компетентності.....	24
2.2. Комплекс вправ та завдань, спрямованих на формування іншомовної комунікативної компетентності з використанням фразеологізмів.....	31
Висновки до другого розділу.....	48
ВИСНОВКИ	51
СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ	56

ВСТУП

У сучасному світі знання іноземних мов є невід'ємною частиною освіти та професійного розвитку. Важливим аспектом у вивченні іноземних мов є формування іншомовної комунікативної компетентності, яка дозволяє ефективно спілкуватися в різних соціокультурних контекстах. Фразеологізми, як невід'ємна частина мови, відображають культурні особливості народу та його менталітет, тому їх вивчення є важливим для глибокого розуміння мови та культури. Використання фразеологізмів у навчальному процесі сприяє збагаченню мовного запасу учнів, розвитку їхніх комунікативних навичок та підвищенню рівня володіння мовою.

Такі вітчизняні та зарубіжні науковці як: П. Бех, Л. Биркун, Н. Бібік, Н. Бориско, С. Гапонова, М. Головань, В. Козаков, С. Ніколаєва, Л. Паращенко, О. Петрашук, М. Бьюрам, Н. Хомський, Д. Хаймс, В. Осадчий та С. Симоненко досліджували питання формування іншомовної комунікативної компетентності.

В свою чергу Л. Авксентьев, М. Алефіренко, Г. Артеменко, Я. Баран, І. Василюк, О. Гаращенко, О. Назаренко, Л. Скрипник, Т. Удовиченко, Т. Ужченко, К. Андерсен, Ф. Боерс, Г. Бюргер, В. Фляйшер, В. Кириленко, П. Кюн, Г. Люгер, Ф. Моньер та П. Скандера досліджували різні аспекти використання фразеологізмів у навчанні іноземної мови.

Актуальність даного дослідження підкреслюється тим, що численні вітчизняні та зарубіжні науковці вже багато років присвячують свої роботи вивченню питань формування іншомовної комунікативної компетентності та використання фразеологізмів у навчанні іноземних мов. Багатий дослідницький спадок цих вчених свідчить про важливість цих тем для розвитку мовної освіти та підвищення ефективності процесу навчання, що робить їх надзвичайно актуальними в умовах сучасної освіти.

Метою даного дослідження є обґрунтування методики використання фразеологізмів у формуванні іншомовної комунікативної компетентності на уроках німецької мови. Для досягнення цієї мети ставляться такі **завдання:**

1. опрацювати науково-педагогічну та лінгвістичну літературу з теми дослідження;
2. розкрити сутність понять «іншомовна комунікативна компетентність» та «фразеологізм»;
3. визначити особливості використання фразеологізмів у формуванні іншомовної комунікативної компетентності;
4. розробити комплекс вправ та завдань спрямованих, на формування іншомовної комунікативної компетентності з використанням фразеологізмів.

Об'єктом дослідження є процес формування іншомовної комунікативної компетентності на уроках німецької мови.

Предметом дослідження є методика використання фразеологізмів у процесі формування іншомовної комунікативної компетентності на уроках німецької мови.

Для досягнення мети дослідження використовувалися такі методи:

теоретичний аналіз, що включає вивчення основних понять у науково-педагогічній та лінгвістичній літературі; критичний аналіз, спрямований на дослідження ключових підходів до визначення фразеологізмів та питання формування іншомовної комунікативної компетентності; теоретичний синтез, що передбачає узагальнення та впорядкування матеріалу й отриманих висновків; системний аналіз, що охоплює відбір та групування фактичного матеріалу.

Практичне значення одержаних результатів полягає в тому, що фактичний матеріал може бути використаний в освітньому процесі з іноземної мови.

Робота пройшла апробацію на VII Міжнародній студентській науковій конференції «Розвиток суспільства та науки в умовах цифрової трансформації» 15 листопада 2024 року, м. Тернопіль, Україна. У рамках конференції було опубліковано тези доповіді на тему «Методика використання фразеологізмів у формуванні іншомовної комунікативної компетентності».

Кваліфікаційна робота складається зі вступу, двох розділів, висновків та списку використаної літератури (67 позицій). Повний обсяг дослідження 62 сторінки. Обсяг тексту роботи 53 сторінки.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНЕ ВИСВІТЛЕННЯ ПОНЯТЬ «ІНШОМОВНА КОМУНІКАТИВНА КОМПЕТЕНТНІСТЬ», «ФРАЗЕОЛОГІЗМ»

1.1. Сутність поняття «іншомовна комунікативна компетентність»

Розвиток глобалізації та поширення міжкультурної комунікації значно підвищують важливість володіння іноземними мовами. У цьому контексті ключову роль відіграє саме іншомовна комунікативна компетентність, яка виходить за межі традиційного розуміння знання мови. Вона охоплює не лише граматичні навички чи лексику, а й здатність ефективно використовувати мову в конкретних ситуаціях, адекватно реагувати на культурні та соціальні особливості комунікативних актів.

Ноам Хомський вважається одним із засновників концепції комунікативної компетентності завдяки своїм теоретичним розробкам. По-перше, він запровадив поняття «мовленнева компетентність», під яким розумів систему інтелектуальних здібностей, що формується в ранньому дитинстві й у поєднанні з іншими чинниками впливає на поведінку людини. Він підкреслював, що мовленнева компетенція ґрунтується на вроджених знаннях універсальних лінгвістичних категорій, які є спільними для всіх мов і відображаються у структурах породжуючих граматики [40, с. 27].

По-друге, Хомський запропонував розмежовувати поняття «компетенція» (competence) та «виконання» (performance). Під компетенцією він розумів знання мовних правил мовцем чи слухачем, тоді як виконання стосується безпосереднього використання цих правил у реальному спілкуванні [40, с. 4]. Цим розділенням Хомський окреслює власний науковий інтерес: він акцентує увагу на ідеальних знаннях мовної

системи, залишаючи практичні аспекти застосування мови поза основним фокусом своїх досліджень.

Поняття комунікативної компетентності вперше було введено в лінгвістичний обіг американським ученим Деллом Хаймсом. Він запропонував трактувати комунікативну компетентність як поняття, що охоплює не лише лінгвістичні знання та правильне, граматично точне використання мови. На його думку, ефективна комунікація вимагає врахування соціокультурних факторів, зокрема різноманітності мовних спільнот, а також варіативності мовної поведінки в різних ситуаціях. Хаймс наголошував, що комунікативна компетентність є багатокомпонентним утворенням, яке поєднує мовні навички зі ставленням, мотивацією та ціннісними орієнтирами. Він підкреслював, що дитина опановує мову не лише з погляду граматики, а й навчається доречно використовувати її відповідно до ситуації [46, с. 50]. Зокрема, дитина має зрозуміти, коли варто говорити, а коли ні, що саме слід сказати, до кого звертатися, у якому місці й у якому стилі. Таким чином, успішне оволодіння мовою передбачає формування здатності не лише користуватися різноманітними мовними конструкціями, а й оцінювати мовленнєву компетентність інших учасників спілкування.

Модель Д. Хаймса була поглиблена і розширена дослідниками М. Канале та М. Суейном [39]. Вони сформулювали чотири основні компоненти, які розкривають багатогранність володіння іноземною мовою та підкреслюють необхідність виходу за рамки суто граматичних знань:

1. Граматична компетентність: це знання та вміння правильно використовувати мовні одиниці, такі як фонологічні (звукові), морфологічні (структурні) та синтаксичні (побудова речень) правила. Вона включає:

- фонологічні знання – правильна вимова звуків і інтонаційних моделей;

- морфологічні знання – розуміння побудови слів (префікси, суфікси, флексії);
- синтаксичні знання – володіння правилами побудови речень.

Граматична компетентність забезпечує базис для створення правильних мовних конструкцій, але вона сама по собі не гарантує ефективного спілкування без урахування інших аспектів.

2. Соціолінгвістична компетентність – цей компонент стосується здатності використовувати мову відповідно до соціального та культурного контексту. Вона включає:

- Добір лексики та стилістичних засобів залежно від статусу співрозмовника (формальний/неформальний стиль).
- Уміння враховувати культурні та етикетні норми різних спільнот.
- Знання ідіом, фразеологізмів та культурно забарвлених висловів, які є важливими для уникнення непорозумінь.

3. Дискурсивна компетентність – означає здатність організовувати мовлення таким чином, щоб воно було зв'язним, логічним та зрозумілим для співрозмовника. Цей компонент передбачає:

- Зв'язність між реченнями та абзацами для створення послідовного тексту.
- Використання когезивних засобів, таких як займенники, союзи та конектори (наприклад, "однак", "отже", "з іншого боку").
- Уміння підтримувати цілісність дискурсу навіть при зміні теми розмови чи учасників.

4. Стратегічна компетентність – це здатність використовувати різні мовні та невербальні стратегії для подолання труднощів у комунікації. Сюди входять:

- Компенсаторні стратегії, наприклад, перефразування чи використання жестів у разі браку слів.
- Уміння ставити уточнювальні запитання для уникнення непорозумінь.

- Стратегії уникнення конфліктів через добір більш прийнятних форм висловлювань.

Стратегічна компетентність є особливо важливою в ситуаціях, коли мовці не володіють мовою досконало або стикаються з незнайомими темами [39 с. 6].

Ця модель підкреслює, що ефективне володіння мовою виходить далеко за межі знання граматики. Для успішної комунікації важливо вміти адаптуватися до контексту, враховувати соціальні та культурні норми, а також використовувати стратегії подолання труднощів. У сучасному глобалізованому світі, де люди часто взаємодіють з представниками різних культур, ці компоненти набувають особливої актуальності. Ефективна комунікативна компетентність допомагає уникати непорозумінь, будувати довірливі стосунки та досягати комунікативних цілей у різних життєвих і професійних ситуаціях.

Розвиток комунікативної компетентності сьогодні враховує не лише мовні аспекти, але й психологічні, соціальні та культурні чинники. Одним із ключових доповнень стало визнання важливості емоційної та міжособистісної компетентності як невід'ємної частини успішної комунікації.

За словами С. Савіньон, комунікація – це не лише передача інформації, але й створення емоційних зв'язків між учасниками спілкування [64, с. 14]. Це підкреслює роль емоційної інтелігентності – здатності розпізнавати власні емоції та емоції співрозмовника, а також коректно на них реагувати. Такий підхід орієнтується на розуміння того, як мова використовується для досягнення соціальних цілей та підтримки позитивних стосунків.

Досліджуючи поняття іншомовної комунікативної компетентності було з'ясовано, що вона визначається як здатність ефективно взаємодіяти іноземною мовою, поєднуючи мовні знання та культурні особливості мовного середовища. Вона включає не лише опанування граматики та

лексики, але й розвиток соціокультурних навичок, що дозволяють уникати непорозумінь у спілкуванні з носіями іншої культури.

М. Бахман і А. Палмер запропонували багатовимірну модель іншомовної комунікативної компетентності, що поєднує:

- мовну компетентність – знання фонології, морфології, синтаксису та лексики;
- стратегічну компетентність – здатність використовувати різноманітні комунікативні стратегії для подолання труднощів (наприклад, перефразування або жести);
- соціокультурну компетентність – розуміння культурних норм, традицій та звичаїв, що регулюють комунікативні ситуації [33, с. 42].

Ця модель підкреслює, що ефективно володіння іноземною мовою потребує інтеграції всіх трьох компонентів, оскільки без урахування культурних та соціальних контекстів спілкування може бути неефективним.

Сучасні дослідження щодо іншомовної комунікативної компетентності ґрунтуються на моделі Канале та Суейна, але вони були доповнені з урахуванням потреб глобалізованого світу. Особливий акцент в працях Н. Бориско зроблено на таких аспектах:

Прагматична компетентність:

Цей компонент стосується здатності правильно інтерпретувати підтексти, ідіоми та культурно обумовлені висловлювання. Наприклад, розуміння сарказму, непрямой критики або натяків потребує не лише знання мови, а й культурного досвіду. Прагматична компетентність допомагає мовцю адаптувати свою поведінку та мовлення до соціального контексту і ситуації [9, с. 23].

Інтеркультурна компетентність:

Здатність адекватно взаємодіяти з представниками різних культур визначається як інтеркультурна компетентність. За М. Бьюремом, це не лише знання чужої культури, але й готовність долати культурні бар'єри та

критично оцінювати власні стереотипи [38, с. 36]. Інтеркультурна компетентність дозволяє уникати непорозумінь і вибудовувати ефективну комунікацію, навіть якщо комунікативні партнери мають різні світогляди та звичаї.

Іншомовна комунікативна компетентність виходить за межі граматичної правильності. Як зазначає Бьюрем, спілкування іноземною мовою передбачає готовність до адаптації та культурної гнучкості [38, с. 59].

Людина, яка володіє іноземною мовою, має не тільки знати, як правильно говорити, але й вміти коректно поводитися в різних культурних середовищах. Це особливо важливо в умовах сучасного глобалізованого світу, де особиста та професійна взаємодія все частіше відбувається між людьми з різними культурними кодами.

Розглядаючи питання формування іншомовної комунікативної компетентності слід зазначити, що це також є важливим елементом сучасної освіти, адже воно охоплює не лише знання мови, але й розуміння культурних контекстів, у яких ця мова вживається. Іншомовна комунікативна компетентність включає в себе різні компоненти, такі як граматична, соціолінгвістична, дискурсивна та стратегічна компетентності, які взаємодіють один з одним, формуючи цілісну картину мовленнєвої діяльності. Бахман і Палмер підкреслюють, що іншомовна комунікативна компетентність — це комбінація мовних, соціокультурних і стратегічних знань, які необхідні для ефективного спілкування [33, с.63].

В умовах глобалізації важливість іншомовної комунікативної компетентності зростає, оскільки комунікація між культурами стає звичною практикою. Знання іноземної мови є не лише додатковим навиком, а й необхідною умовою для успішної кар'єри в міжнародному середовищі. Як зазначає Л. Черноватий — іншомовна комунікативна компетентність дозволяє особі не тільки передавати інформацію, але й

встановлювати контакти, розвивати ділові відносини та налагоджувати співпрацю [31, с. 20].

Було досліджено методи та підходи у навчанні іншомовній комунікативній компетентності. Першим було розглянуто комунікативний підхід. Він став основою для навчання іноземних мов, акцентуючи увагу на реальному використанні мови в спілкуванні. У цьому підході використовуються рольові ігри, діалоги та симуляції, які відтворюють життєві ситуації. П. Бех та Л. Биркун вважають, що цей метод особливо ефективний для розвитку усних навичок, оскільки він забезпечує учням можливість взаємодіяти не лише з викладачем, але й між собою [7, с. 27]. Таке навчання формує у здобувачів освіти впевненість у собі, сприяє покращенню їхньої здатності швидко реагувати на різні комунікативні виклики. Згідно з дослідженнями, які проводилися В. Літелвудом та його колегами, ефективність навчання значно зростає, коли учні беруть участь у рольових іграх, обговореннях, дебатах і інших активних формах навчання [53, с. 83].

Наступним важливим аспектом є змішане навчання (*blended learning*). Воно поєднує традиційні методи навчання з використанням сучасних технологій, таких як онлайн-курси та електронні платформи. Це дозволяє учням вивчати матеріал у зручному для них темпі, виконуючи завдання, які отримують зворотний зв'язок. Такі платформи часто надають доступ до додаткових ресурсів, таких як відео, статті та інтерактивні вправи, що допомагає учням глибше зрозуміти матеріал. Л. Паращенко переконана, що змішане навчання також сприяє розвитку самостійності учнів, оскільки вони можуть самостійно планувати своє навчання [24, с. 74]. Дослідження показують, що змішане навчання сприяє більш глибокому розумінню мовних структур і культури, що є критично важливим для комунікативної компетентності. Наприклад, роботи К. Клейтона підтверджують, що інтеграція онлайн-інструментів у навчальний процес підвищує зацікавленість учнів і їхню активність у навчанні [41, с. 17].

Не менш важливим є проектне навчання. Це забезпечує учням можливість працювати над реальними завданнями, які мають практичне застосування. Це може бути дослідження культурних аспектів країни, мову якої вивчають, або створення мультимедійних проектів, які демонструють їхнє розуміння теми. На думку М. Лук'янової проектне навчання розвиває не лише мовленнєві навички, але й критичне мислення, креативність та навички командної роботи оскільки учні часто працюють у групах [20, с. 29].

Не можемо не зазначити, що ігрові методи навчання є потужним інструментом для зниження рівня стресу та страху перед помилками. Використання ігор, таких як словесні ігри, настільні ігри або інтерактивні онлайн-ігри, робить навчальний процес більш захоплюючим і привабливим для учнів. Це стимулює їхню активну участь і підвищує мотивацію, оскільки учні отримують можливість навчатися у невимушеній атмосфері, де помилки сприймаються як природна частина навчання.

І нарешті, варто згадати адаптивне навчання, яке враховує індивідуальні потреби та особливості розвитку кожного учня. Завдяки технологіям, вчителі можуть відстежувати прогрес студентів і коригувати навчальні плани відповідно до їхніх потреб. Це може включати персоналізацію завдань, підбір ресурсів, що відповідають рівню знань учня, та індивідуальну підтримку, що сприяє максимальному засвоєнню матеріалу. [61 с. 275]

Звісно неможливо цілісно розглядати процес формування іншомовної комунікативної компетентності без викликів. Ми виділили чотири основні напрямки, у яких можуть виникати складнощі:

Відсутність автентичного мовного середовища: Учні повинні мати можливість спілкуватися не лише в класі, а й у реальних ситуаціях. Це може бути досягнуто за допомогою технологій, таких як віртуальні обміни та телеконференції, які дозволяють учням взаємодіяти з носіями мови та отримувати зворотний зв'язок у реальному часі.

Не адаптовані навчальні програми: Педагоги повинні постійно оновлювати методики навчання, враховуючи зміни в суспільстві та технологіях. Це передбачає не лише оновлення змісту навчальних програм, а й інтеграцію нових технологій для покращення навчального процесу.

Психологічні бар'єри: Часто учні відчувають страх перед спілкуванням іноземною мовою, що може перешкоджати їхньому розвитку. Викладачі повинні створювати підтримуюче середовище, де учні можуть помилятися та вчитися на своїх помилках без страху осуду.

Відсутність мотивації учнів: Важливо, щоб учні були зацікавлені у вивченні іноземної мови. Використання різноманітних методів навчання може допомогти підвищити їхню мотивацію. Залучення учнів до обговорень на актуальні теми, проведення культурних заходів та інтерактивних завдань може підвищити їхній інтерес до мови.

Згідно працям О. Вишневського, формування іншомовної комунікативної – це процес розвитку в учнів здатності ефективно взаємодіяти в іншомовному середовищі, використовуючи мовні та культурні знання [11, с. 68]. Ця компетентність виходить за межі знання граматики та лексики, охоплюючи такі ключові аспекти як граматична компетентність, тобто знання правил побудови речень, лексичних одиниць та граматичних структур, що забезпечують коректне мовлення, соціолінгвістична компетентність, тобто здатність адаптувати мовлення відповідно до соціального контексту, враховуючи культурні норми, правила ввічливості та прийняті мовні формули, дискурсивна компетентність, тобто вміння зв'язно і логічно будувати мовлення, формулюючи повноцінні тексти (усні чи письмові), враховуючи структуру й послідовність, стратегічна компетентність, тобто використання стратегій для подолання труднощів у спілкуванні, таких як перефразування, уточнення або невербальні засоби комунікації та прагматична компетентність, тобто здатність розуміти та правильно інтерпретувати значення висловлювань у конкретному контексті.

Таким чином, формування іншомовної комунікативної компетентності – це багатогранний процес, який забезпечує здатність не лише правильно висловлюватися, але й ефективно адаптуватися до мовленнєвих та культурних умов, створюючи основу для успішної міжкультурної комунікації.

1.2. Сутність поняття «фразеологізм»

Фразеологізми є важливим елементом мовної системи, що відображає історичний, культурний та соціальний досвід нації, яка їх використовує. Вони становлять особливий тип мовних одиниць, які формуються як стійкі словосполучення, що мають неподільне значення, часто не виведене із значень окремих компонентів. Вивчення та аналіз фразеологізмів є об'єктом численних досліджень, оскільки саме ці вирази допомагають нам глибше зрозуміти мову та культуру її носіїв.

Наукове дослідження фразеологізмів здійснювали такі лінгвісти, як Л. Авксентьєв, М. Алефіренко, Я. Баран, І. Василюк, О. Гаращенко, О. Назаренко, К. Андерсен, П. Кюн, В. Фляйшер, Г. Бюргер, В. Мідер, Х. Люгер та багато інших, котрі зосереджували увагу на семантичних і стилістичних особливостях цих виразів, їх ролі у комунікації та значенні для формування іншомовної комунікативної компетентності.

Фразеологізми можна визначити як стійкі словосполучення, що мають цілісне значення, відмінне від суми значень їхніх складників. За словами К. Андерсен, фразеологізм є «унікальною мовною одиницею, що має здатність передавати емоції, культурний та історичний досвід народу»[32, с. 45]. Кожен фразеологізм являє собою окрему структуру, яка виконує в мові певну стилістичну функцію та зберігає свою семантичну стабільність, незалежно від змін у лексичному складі мови.

Фразеологічні одиниці мають кілька характерних ознак:

Стійкість структури. Це означає, що фразеологізми мають фіксований склад і форму, яка не піддається суттєвим змінам без втрати значення. За висловом П. Кюна, «стійкість є однією з головних рис фразеологізмів, яка забезпечує їхню функцію у мовленні як виразних мовних елементів» [49, с. 416].

Цілісне значення. Значення фразеологізму не завжди можна пояснити через значення окремих слів, що його складають. Наприклад, німецький фразеологізм «ins Gras beißen» (буквально: «кусати траву») означає «померти», і розуміння цього значення можливе лише в культурно-історичному контексті. На думку В. Фляйшера, «саме в цій цілісності значення криється головна особливість фразеологізмів як мовного феномену» [44, с. 32].

Образність і експресивність. Фразеологізми мають виразний характер, оскільки часто формуються на основі метафор, порівнянь, іронії чи інших стилістичних прийомів. Г. Бюргер вказує, що фразеологізми додають мові образності та допомагають говорити не прямо, а через асоціації, що є особливо важливим для повноцінного розуміння іноземної мови [37, с. 115].

Культурна обумовленість. Багато фразеологізмів є носіями національної специфіки, що відображає менталітет, традиції та побут носіїв мови. Наприклад, німецький фразеологізм «Jemandem einen Bären aufbinden» (буквально: «нав'язати комусь ведмедя») означає «обдурити когось», а його розуміння потребує певних знань німецької культури та традицій. За словами Коуи, «кожен фразеологізм є своєрідною мініатюрою національної картини світу, яка містить у собі особливі культурні і ціннісні аспекти» [43, с. 91].

Існують різні класифікації фразеологізмів залежно від їхніх функцій, структури та семантичних особливостей. К. Андерсен пропонує розподіл фразеологізмів на декілька груп:

- **ідіоми** — стійкі вирази, що мають неподільне значення, яке не співвідноситься з буквальним значенням складників, наприклад, «blau sein» (бути п'яним) у німецькій мові;
- фразеологічні зрощення — комбінації слів, значення яких можна частково вивести із значень окремих слів, однак вони зберігають певну образність (наприклад, «den Kopf verlieren» — «втратити голову» у значенні «розгубитися»);
- фразеологічні єдності — вирази, в яких слова мають індивідуальне значення, але разом утворюють нове смислове ціле, як-от «eine lange Leitung haben» (буквально: «мати довгий провід», тобто бути повільним у розумінні) [32, с. 55].

Фразеологізми є важливим елементом формування іншомовної комунікативної компетентності у процесі навчання іноземній мові, оскільки вони дозволяють не лише правильно розуміти смисловий контекст, але й надають висловлюванню стилістичної насиченості та емоційності. Л. Скрипник підкреслює, що знання фразеологізмів є критичним для досягнення високого рівня мовленнєвої компетентності, оскільки вони допомагають виражати думки образно, передавати емоційний настрій і певну культуру мови [28, с. 55].

Лінгвістичні дослідження, проведені Я. Бараном, доводять, що використання фразеологізмів є ефективним засобом для збагачення лексичного запасу учнів, які вивчають іноземну мову [5, с. 123]. У процесі вивчення німецької мови фразеологізми дозволяють учням швидше адаптуватися до реальних мовленнєвих ситуацій і наближатися до автентичного мовлення.

Крім комунікативної функції, фразеологізми виконують важливу роль у збереженні та передаванні культурного досвіду. Вони відображають специфіку світогляду, систему цінностей та історичні події, що є характерними для конкретної мовної спільноти. Наприклад, дослідник

О. Назаренко зазначає, що «фразеологізми є культурним кодом, за допомогою якого нація передає власне розуміння світу» [22, с.17].

Фразеологізми можуть бути пов'язані з національними традиціями, побутовими звичаями або літературними образами, що робить їх важливим елементом міжкультурного спілкування. На думку О. Гаращенко, знання фразеологізмів іншомовної культури дозволяє не тільки краще розуміти іноземців, але й сприяє формуванню позитивного ставлення до інших культур [14, с. 178].

Фразеологізми є важливим компонентом іншомовної комунікативної компетентності, оскільки вони не лише передають конкретні значення, а й формують культурний та емоційний фон спілкування, що є невід'ємною частиною ефективної комунікації. Використання фразеологічних одиниць допомагає мовцям спілкуватися на більш високому рівні, оскільки ці вирази передають глибокі значення, відтінки емоцій та культурні конотації, що збагачує сприйняття мови. Науковці, такі як Анна Вежбіцка, Вольфганг Мідер, Хайц-Хельмут Люгер та Фані Моньєр, досліджували важливість фразеологізмів у формуванні комунікативної компетентності, розглядаючи їх з різних мовних, культурних та когнітивних перспектив.

Фразеологізми є ключовим елементом культурної компетентності, яка є складовою комунікативної компетентності, адже вони допомагають краще зрозуміти культурні особливості мовної спільноти. Анна Вежбіцка підкреслює, що фразеологізми служать свого роду «лінзами», через які можна побачити унікальні культурні аспекти мови [66, с. 9]. Вивчення фразеологізмів дозволяє учням зокрема зрозуміти звичаї, традиції, світогляд носіїв мови, що значно підвищує їхню здатність адекватно інтерпретувати мовлення та правильно реагувати на нього.

На думку Хайца-Хельмута Люгера, фразеологізми особливо важливі для тих, хто вивчає німецьку мову як іноземну, адже вони дозволяють формувати стійкі мовні асоціації та швидко переходити до більш автентичного рівня комунікації [54, с. 20]. Розуміння таких виразів, як «ein

Auge zudrücken» (буквально «закрити одне око», значення – «прийняти недоліки») або «Hals- und Beinbruch» («ні пуху, ні пера»), дозволяє учням зрозуміти культурно-закріплені значення, які з ними пов'язані.

Фразеологізми не лише розширюють лексичний запас учнів, але й сприяють розвитку когнітивних навичок, необхідних для ефективного спілкування. Вольфганг Мідер, досліджуючи фразеологічні вирази в контексті американської культури, вказує на те, що фразеологічні одиниці базуються на метафорах і асоціативних зв'язках, які сприяють розвитку метафоричного мислення, що важливо у формуванні комунікативної компетентності [59, с. 78]. Ці вирази активізують як логічне, так і асоціативне мислення, що дозволяє учням швидше адаптуватися до комунікативних ситуацій і правильно інтерпретувати значення фраз.

Т. Удовиченко також відзначає когнітивний аспект вивчення фразеологізмів, зазначаючи, що вони сприяють формуванню образного мислення, яке, своєю чергою, впливає на гнучкість мислення та здатність швидко адаптуватися до мовленнєвих ситуацій. Фразеологізми надають можливість спілкуватися більш різноманітно та виразно, оскільки активізують когнітивні процеси, необхідні для інтерпретації значень та створення нових мовленнєвих конструкцій [29, с. 22] .

Фразеологізми також мають важливе значення для формування міжкультурної компетентності, яка є критичним елементом комунікативної компетентності. Пол Скандера зазначає, що фразеологізми є одним із найбільш культурозалежних елементів мови [65, с. 34]. Знання фразеологізмів дозволяє мовцю правильно інтерпретувати культурні коди та уникнути непорозумінь у процесі міжкультурної комунікації. Це особливо важливо для учнів, які вивчають німецьку мову як іноземну, оскільки фразеологічні одиниці відкривають доступ до розуміння традицій та соціальних норм німецькомовних країн.

Міжкультурна компетентність, яка формується завдяки вивченню фразеологізмів, допомагає учням адаптуватися до різних мовленнєвих

ситуацій, оскільки вони вже володіють знанням специфічних фраз, що часто використовуються в комунікації. Наприклад, знання таких фразеологізмів, як «ins kalte Wasser springen» («стрибнути у холодну воду» – діяти рішуче без попередньої підготовки) або «mit allen Wassern gewaschen sein» («був обмитий усіма водами» – мати великий досвід), дозволяє учням адекватно інтерпретувати мовні сигнали, що є критичним аспектом комунікативної компетентності.

Фразеологічні одиниці додають мовленню емоційної виразності, роблячи його більш жвавим та образним, що є важливим аспектом комунікативної компетентності. Фанні Моньєр, зазначає, що саме фразеологізми дозволяють мовцям висловлювати тонкі відтінки емоцій, такі як іронія, сарказм, співпереживання, чого неможливо досягти через прямі еквіваленти [58, с. 152]. Цей аспект фразеологізмів особливо важливий у процесі вивчення іноземної мови, оскільки він дозволяє учням відчувати глибину мови та використовувати її як носії мови.

За словами Т. Ужченко, емоційна експресивність, яку забезпечують фразеологізми, формує природність мовлення, роблячи його більш наближеним до реального спілкування. Це дозволяє учням навчитися краще розуміти тонкощі комунікації та ефективніше виражати свої думки [30, с. 198].

Засвоєння фразеологізмів є невід'ємною частиною методик викладання іноземних мов. Дослідники, зокрема Л. Масімова, зазначає, що вивчення фразеологізмів з використанням ситуаційно-рольових ігор, методів контекстуального використання, асоціативних карток є одним з найефективніших способів інтеграції фразеології у процес навчання [55, с. 12]. Використання цих методик дозволяє учням адаптуватися до комунікативних ситуацій, вивчаючи, як фразеологічні вирази функціонують у реальному мовленні.

Дослідження показують, що фразеологізми виступають своєрідним мостом між мовною і культурною компетентностями, забезпечуючи

розуміння не лише лексичних, але й соціально-культурних аспектів комунікації. Їхня роль у навчанні іноземних мов, таких як німецька, неоціненна, оскільки вони допомагають учням формувати здатність до інтерпретації та гнучкості у використанні мови. Отже, фразеологізми є критичним елементом формування іншомовної комунікативної компетентності, і їх інтеграція у навчальний процес є необхідною умовою для досягнення високого рівня володіння мовою, адже вони роблять мовлення учнів більш автентичним і багатим, сприяють розумінню специфічних рис культури носіїв мови, допомагають у розвитку когнітивних навичок через аналіз їхнього метафоричного та образного значення.

Висновки до першого розділу

Перший розділ роботи був присвячений теоретичним основам використання фразеологізмів у процесі формування іншомовної комунікативної компетентності. У результаті дослідження були розглянуті ключові поняття, складові іншомовної комунікативної компетентності, а також значення фразеологізмів у мовному навчанні.

З'ясовано, що іншомовна комунікативна компетентність виходить за межі граматичних знань і охоплює здатність адекватно взаємодіяти в іншомовному середовищі. Вона включає такі компоненти, як граматична, соціолінгвістична, дискурсивна, стратегічна та прагматична компетентності. Ця багатогранна структура забезпечує мовцеві можливість ефективно адаптувати мовлення до конкретного контексту, враховуючи культурні та соціальні особливості співрозмовників.

Було доведено, що фразеологізми є невід'ємною складовою іншомовної комунікативної компетентності, оскільки вони збагачують мовлення, роблять його більш автентичним, виразним і образним, допомагають учням краще розуміти культурні особливості мовного

середовища та сприяють формуванню міжкультурної компетентності, адже фразеологізми відображають унікальні традиції, звичаї та ментальність носіїв мови.

Було визначено, що фразеологізми мають такі основні риси як, стійкість структури, тобто фразеологічні одиниці мають фіксовану форму, яка не змінюється без втрати значення, цілісність значення, так як значення фразеологізмів не завжди можна вивести зі значень окремих слів, що робить їх засвоєння складнішим, але водночас цікавим, культурна обумовленість, так як багато фразеологізмів є носіями культурного досвіду народу та експресивність, тому що фразеологізми додають мовленню емоційного забарвлення та допомагають виражати тонкі відтінки значення.

Було встановлено, що вивчення фразеологізмів сприяє розширенню лексичного запасу учнів, розвитку когнітивного мислення через осмислення метафоричності та образності виразів, покращенню адаптивності до реальних мовленнєвих ситуацій завдяки опануванню автентичних виразів та формуванню міжкультурної компетентності, що особливо важливо у глобалізованому світі.

Дослідження показало, що фразеологізми є важливим засобом міжкультурного обміну, оскільки вони допомагають глибше зрозуміти специфіку іншої культури та уникати комунікативних бар'єрів і непорозумінь, пов'язаних із відмінностями у мовній та культурній поведінці.

Було виявлено, що основні труднощі у засвоєнні фразеологізмів пов'язані з їхньою образністю та культурною специфікою, які не завжди мають еквіваленти у рідній мові учнів.

Було визначено, що фразеологізми є невід'ємним компонентом іншомовної комунікативної компетентності. Їх вивчення дозволяє учням значно покращити своє мовлення, адаптувати його до реальних ситуацій спілкування, а також краще розуміти культурні особливості мовного середовища.

Інтеграція фразеологізмів у навчальний процес сприяє не лише розвитку мовних навичок, але й формуванню міжкультурної компетентності, що є важливим аспектом у сучасному освітньому середовищі. Цей теоретичний базис створює основу для подальших практичних розробок, представлених у другому розділі роботи.

РОЗДІЛ 2

ОСОБЛИВОСТІ ВИКОРИСТАННЯ ФРАЗЕОЛОГІЗМІВ У ПРОЦЕСІ ФОРМУВАННЯ ІНШОМОВНОЇ КОМУНІКАТИВНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ

2.1. Методи, підходи та техніки використання фразеологізмів у навчальному процесі

Як було визначено у першому розділі, фразеологізми відіграють важливу роль у формуванні іншомовної комунікативної компетентності, оскільки сприяють більш глибокому розумінню культурного контексту мови, підвищують лексичну насиченість мовлення і допомагають оволодіти стилістичними та емоційними відтінками висловлювань. Використання фразеологізмів в навчальному процесі не тільки збагачує словниковий запас учнів, але й підвищує їхню мотивацію до вивчення мови. Проте для ефективного засвоєння фразеології необхідно правильно підібрати методи, підходи та техніки навчання.

У методиці навчання іноземних мов виділяють декілька методів засвоєння фразеологізмів, зокрема комунікативний, когнітивний, соціокультурний та інтегрований підходи.

На думку Л. Паращенко, комунікативний метод є одним із найбільш ефективних підходів у вивченні фразеологізмів, адже дозволяє інтегрувати їх у повсякденні ситуації спілкування, що сприяє природному засвоєнню мовного матеріалу [24, с. 77]. У центрі цього методу лежить формування здатності учнів використовувати фразеологізми під час усного чи письмового висловлювання своїх думок, емоцій та оцінок. Такий підхід дозволяє адаптувати знання фразеологічних одиниць до реальних мовленнєвих ситуацій і надає учням можливість вільно комунікувати з носіями мови.

Науковці, такі як Джек Річардс та Теодор Роджерс, підкреслюють, що фразеологізми збагачують мовлення учнів, надаючи йому виразності та емоційної глибини [63, с. 159]. Використання фразеологічних зворотів у розмовах підвищує гнучкість мовлення, що є важливою навичкою для взаєморозуміння між носіями мови та іноземцями. Крім того, комунікативний підхід стимулює учнів до інтуїтивного засвоєння мови, сприяючи подоланню мовного бар'єру.

Можна виділити такі основні техніки комунікативного методу:

Рольові ігри: Учні розігрують сцени, у яких вони повинні використовувати фразеологізми. Наприклад, ситуації, що включають знайомства, представлення чи обговорення погоди. Це допомагає формувати в учнів навички спонтанного використання фразеології.

Інсценізації: Створення сценаріїв для виконання у класі. Наприклад, написання діалогу на тему шкільного дня або вечірки, де учні використовують певні фразеологізми. Така техніка не лише розвиває мовленнєві навички, але й забезпечує творче використання фразеології.

Групові дискусії та дебати: Обговорення різних тем із застосуванням фразеологічних одиниць, де учні висловлюють свою думку та обговорюють точки зору інших. Така діяльність створює умови для використання фразеологізмів в обґрунтованому контексті.

Наступним було розглянуто когнітивний метод. Він передбачає врахування психічних процесів, таких як пам'ять, асоціативне мислення і аналітичні навички. Цей метод спрямований на допомогу учням у засвоєнні фразеологізмів через активізацію їх когнітивних здібностей. Дослідження Френка Боерса показали, що використання фразеологічних одиниць у навчанні є ефективним, якщо учні можуть пов'язати їх з певними образами, емоціями чи культурними аспектами, що стимулює запам'ятовування [35].

Техніки когнітивного методу включають у себе:

- асоціації: Учні працюють з ілюстраціями або створюють власні асоціативні схеми, пов'язані з фразеологізмами. Наприклад, для фразеологізму «aus allen Wolken fallen» («впасти з неба») можна запропонувати зображення людини, яка несподівано падає з хмари. Це допомагає візуалізувати вираз, роблячи його зміст зрозумілішим та легшим для запам'ятовування;
- аналіз компонентів фразеологізмів: Учні пропонуються розглянути складники фразеологізму і зрозуміти їхній взаємозв'язок із загальним змістом. Це підвищує здатність до аналітичного мислення і спонукає учнів самостійно виявляти значення. Наприклад, фразеологізм «ins Gras beißen» («померти») може бути розібраний через аналіз компонентів «Gras» (трава) та «beißen» (кусати), що дає можливість пояснити вираз через метафору покидання життя.

В свою чергу соціокультурний метод підкреслює важливість вивчення мови через призму культурних та національних особливостей, втілених у фразеології. Згідно працям М. Алефіренко, фразеологізми відображають культурну ідентичність народу, його традиції, цінності і світогляд, тому їх вивчення збагачує учнів знаннями про культуру країни мови, що вивчається [2, с. 109]. Р. Гарднер акцентує увагу на тому, що фразеологізми є елементом соціокультурного контексту і знання про них допомагає глибше зрозуміти ментальність народу [45, с. 204].

До технік соціокультурного методу ми можемо віднести:

- культурознавчий коментар: Учителю варто пояснювати учням культурний контекст кожного фразеологізму, пов'язаний із певними історичними подіями, географією, національними традиціями. Наприклад, фразеологізм «Die Katze im Sack kaufen» («купувати kota в мішку») вимагає пояснення культурного значення: як це пов'язано з ризиком та небезпекою прийняття необдуманих рішень;
- проекти та презентації: Учні можна запропонувати виконати дослідницькі проекти чи підготувати презентації на теми, пов'язані з

фразеологією німецької мови. Це дозволяє їм глибше вивчити культурний контекст і походження фразеологізмів, поглиблюючи знання про мову та культуру.

В свою чергу інтегрований метод поєднує елементи різних підходів, таких як комунікативний, когнітивний і соціокультурний, для створення багатогранного навчального процесу, який охоплює всі аспекти засвоєння фразеологізмів. Фанні Моньєр та Сильвіан Гранжер стверджують, що комбінування різних підходів у викладанні фразеологізмів дозволяє адаптувати методику під індивідуальні потреби учнів, що значно підвищує їхню мотивацію та результативність у навчанні [58, с. 112].

Інтегрований метод включає:

- використання рольових ігор та культурознавчих коментарів: у таких вправах учні можуть брати участь у рольових іграх, де їм потрібно використовувати фразеологізми у ситуаціях, близьких до реальних, водночас обговорюючи культурні особливості цих виразів. Це сприяє розвитку розуміння специфіки фразеологізмів через практичне застосування;
- створення інтеграційних проектів: проекти, що передбачають дослідження певної теми, створення презентацій або творчих робіт із фразеологізмами, поєднують когнітивний, соціокультурний та комунікативний методи. Наприклад, учні можуть досліджувати етимологію фразеологізмів, використовуючи їх у власних творчих роботах, що сприяє як теоретичному засвоєнню знань, так і практичному використанню фразеологічних одиниць у мовленні.

Таким чином ми з'ясували, що використання фразеологізмів у навчанні іноземної мови через різні методи сприяє комплексному розвитку комунікативних навичок учнів та забезпечує формування іншомовної комунікативної компетентності. Кожен із методів має свої переваги й особливості, що дозволяє адаптувати навчання відповідно до потреб учнів та забезпечити їм ефективне засвоєння фразеологічного матеріалу.

Наступним кроком ми розглянули підходи використання фразеологізмів для формування іншомовної комунікативної компетентності.

Контекстуалізація є важливим підходом, що передбачає введення фразеологізмів у різні мовленнєві ситуації. На думку Л. Скрипника, вивчення фразеології у відповідному контексті допомагає учням краще зрозуміти значення і практичне використання висловів [28, с. 145]. Коли фразеологізми використовуються в реальних комунікативних ситуаціях, учні можуть краще зрозуміти їх значення, інтонацію та емоційне забарвлення.

Для цього підходу рекомендується використовувати різні типи завдань:

- ситуативні вправи: Учні мають вставляти фразеологізми в діалоги чи ситуації, що моделюють реальні життєві випадки. Наприклад, якщо йдеться про фразеологізм «durch die Blume sagen» (говорити м'яко, натякаючи), вправи можуть включати ситуації дипломатичної розмови або коректного зауваження;
- інсценування: Рольові ігри, в яких учні використовують фразеологізми, відповідаючи на певні обставини, дозволяють практично застосовувати знання та знижують мовний бар'єр;
- контекстуальні завдання: Вправи на вибір правильного фразеологізму серед запропонованих варіантів для певного контексту. Це вчить розуміти, які фразеологізми є прийнятними для конкретних ситуацій, а які – ні.

Контекстуальний підхід підтримується ідеями Майкла МакКарті, який відзначає, що учні краще запам'ятовують слова та вирази, коли вони пов'язані з ситуаціями, що мають для них сенс [57, с. 79].

Наступним підходом було обрано порівняння з рідною мовою. Порівняння фразеологізмів іноземної та рідної мов дозволяє учням легше зрозуміти культурну специфіку іншомовних виразів і краще їх

запам'ятовувати. Цей підхід ґрунтується на техніці контрастивного аналізу, яка досліджувалася, наприклад, Робертом Ладо. Він зазначає, що порівняння рідної та іноземної мов дозволяє зрозуміти відмінності в образності та культурних нюансах [51, с. 40].

Використання цього підходу включає:

- пошук еквівалентів: Учні шукають відповідники фразеологізмів у рідній мові. Наприклад, німецький фразеологізм «das Gras wachsen hören» («чути, як росте трава» – значить бути надзвичайно сприйнятливим до найменших змін) можна порівняти з аналогічними висловами в українській мові;
- аналіз відмінностей: У деяких випадках фразеологізми можуть не мати прямого відповідника. Тоді учні аналізують відмінності, розглядаючи, як і чому культурні особливості впливають на формування значення фразеологізму;
- культурні дискусії: Учні можуть обговорювати культурні відмінності, які проявляються через фразеологізми, що дозволяє їм зрозуміти важливість національної ментальності в мовленні.

Останнім було розглянуто такий підхід, як використання аудіовізуальних матеріалів. Аудіовізуальні матеріали — це потужний засіб, який допомагає учням глибше зануритись у значення фразеологізмів, а також зрозуміти їх емоційне забарвлення і культуру використання. Відеоролики, аудіо та зображення поєднують візуальні образи, звуки та контекст, що значно полегшує розуміння й запам'ятовування стійких виразів. Річард Майєр розглядає, як поєднання візуальних і аудіальних стимулів може поліпшити запам'ятовування і розуміння складного мовного матеріалу, зокрема фразеологізмів [56, с. 39].

З переваг використання аудіовізуальних матеріалів виділяють контекстуалізацію, так як візуальні та аудіальні підказки допомагають учням краще зрозуміти, як і коли вживається фразеологізм у реальному мовленні. Наприклад, у фільмах або серіалах герої використовують

фразеологізми в конкретних ситуаціях (емоційні реакції, дружні розмови, конфлікти), що дозволяє учням асоціювати вирази із контекстом. Також перевагою є мультисенсорний підхід, тому що аудіовізуальні матеріали активізують зорову й слухову пам'ять, що сприяє кращому засвоєнню матеріалу. Не можна не згадати найголовніший плюс від використання аудіовізуальних матеріалів – їхня автентичність. Використання фільмів, серіалів або відеороликів забезпечує доступ до автентичного мовлення, де фразеологізми використовуються природно. Тож аудіовізуальні матеріали забезпечують учням живий досвід спілкування з мовою. Вони дозволяють не лише зрозуміти значення фразеологізмів, але й побачити їхню роль у комунікації, закріпити у пам'яті за допомогою емоційних і сенсорних асоціацій. Такий підхід робить навчання фразеології інтерактивним, цікавим і наближеним до реальних умов.

Таким чином, застосування різноманітних методів, підходів і технік для вивчення фразеологізмів дозволяє створити багатовимірний підхід до формування іншомовної комунікативної компетентності. Інтеграція фразеологізмів у навчальний процес не лише збагачує мовний запас учнів, але й сприяє розвитку когнітивного та емоційного мислення, допомагає глибше зрозуміти культуру мови, що вивчається, та формує навички адаптації до реальних комунікативних ситуацій.

За словами Г. Артеменко, особливу увагу слід приділяти автентичним методам викладання, які дозволяють учням не лише засвоїти фразеологізми, але й використовувати їх у реальному мовленні [3, с. 7]. Використання аудіовізуальних матеріалів, інтерактивних платформ, рольових ігор, ситуаційних вправ та культурознавчих досліджень формує цілісну картину значення та вживання фразеологізмів. Це також сприяє мотивації учнів, створюючи умови для більш природного та цікавого вивчення іноземної мови.

Ефективність засвоєння фразеологізмів значно підвищується при використанні контекстуального підходу, міжмовного порівняння та

інтеграції когнітивних і соціокультурних аспектів у навчальний процес. На думку Л. Калініної та І. Самойлюкевич, практичне застосування фразеологізмів дозволяє учням не лише зрозуміти мовні особливості, але й розвинути міжкультурну компетентність, що є критичним у сучасному глобалізованому світі [18, с. 121].

Отже, методична організація роботи з фразеологізмами повинна бути спрямована на розвиток усіх компонентів іншомовної комунікативної компетентності. Це дає змогу учням ефективно використовувати мову, адаптувати її до соціокультурного контексту та отримувати задоволення від процесу навчання.

2.2. Комплекс вправ та завдань, спрямованих на формування іншомовної комунікативної компетентності з використанням фразеологізмів

Як було вже зазначено вище, вивчення фразеологізмів є невід'ємною частиною процесу формування іншомовної комунікативної компетентності. Фразеологізми не лише збагачують мовлення, але й забезпечують глибше розуміння культурного контексту, що є важливим аспектом у навчанні іноземних мов. Вони дозволяють учням краще відчувати тонкощі мови, адже фразеологізми часто відображають особливості національної культури, традицій, соціальних норм та поведінкових стереотипів. Використання фразеологізмів також сприяє розширенню лексичного запасу, адже такі вирази не лише збагачують словниковий арсенал, але й допомагають учням гнучко і правильно застосовувати мову в різних контекстах.

У розвитку навичок спонтанного спілкування фразеологізми грають важливу роль, оскільки вони дозволяють не тільки передавати точні значення, а й додавати емоційний відтінок, живість і природність мовленню. Фразеологічні вирази є важливою складовою усного мовлення,

адже вони допомагають учням не лише формулювати думки, але й досягати рівня вільного, безпосереднього спілкування.

Згідно з дослідженнями С. Ніколаєвої, практичні вправи та завдання, спрямовані на опанування фразеологізмів, мають бути інтерактивними, мотивуючими та орієнтованими на використання вивчених виразів у реальних мовленнєвих ситуаціях [23, с. 276]. Це означає, що учні повинні мати можливість активно застосовувати нові фразеологізми у діалогах, рольових іграх, дебатах або навіть у творчих завданнях, що відображають реальні умови спілкування. Таким чином, інтерактивний підхід у навчанні дозволяє не лише теоретично засвоїти фразеологізми, але й наблизити їх використання до реального життя, роблячи навчання більш ефективним і цікавим.

Інтерактивні практичні вправи та завдання для опанування фразеологізмів на уроках німецької мови:

Інтерактивна гра: «Das Ferienabenteuer» (Пригоди на канікулах)

Вправа розроблена для 5-го класу.

Тематика ситуативного мовлення: відпочинок і дозвілля.

Підтема: Види відпочинку та занять.

Мета: Розвивати навички ситуативного мовлення, збагатити лексичний запас фразеологізмами, що стосуються відпочинку та дозвілля, формувати комунікативну компетентність через використання фразеологізмів у контексті.

Завдання: Учні працюють у групах, виконують завдання, пов'язані з фразеологізмами. Кожна група проходить етапи гри, використовуючи фразеологізми в діалогах, описах і творчих завданнях.

Хід виконання:

1. Підготовка: Учитель готує картки із завданнями (загадки, малюнки, ситуації) та приховує їх у класі. Кожна картка веде до наступної підказки.

2. Розподіл на групи: Клас поділяється на групи по 3–4 учні. Кожна група починає з першого завдання, а далі рухається за маршрутом.

3. Виконання завдань: Учні отримують завдання у різних форматах:

Розгадати значення фразеологізму з опису.

Знайти відповідний малюнок до фразеологізму.

Використати фразеологізм у реченні.

Приклад завдання:

Station 1: Redewendungen erraten. Aufgabe: Lest die Beschreibung und findet den richtigen Phraseologism.

Beispiel:

Beschreibung: «Wenn jemand nichts zu tun hat und sich langweilt.» (Рис. 2.1.)



Рис. 2.1. Картка з завданням

Antwort: «die Zeit totschiagen» (убивати час).

Наступний крок: Учні отримують наступну підказку, якщо правильно назвали фразеологізм.

Station 2: Passende Bilder finden. Aufgabe: Findet das passende Bild zur Redewendung. Auf den Karten sind Bilder abgebildet, die die Redewendungen veranschaulichen. (Рис. 2.2.)



BILD 1



BILD 2

Рис. 2.2. Малюнки до завдання

Beschreibung: Welches Bild beschreibt den Phraseologismus «die Seele baumeln lassen»?

Antwort: Bild 1 beschreibt den Phraseologismus «die Seele baumeln lassen» (розслаблятися).

Наступний крок: Після правильної відповіді група отримує наступну картку з новим завданням.

Station 3: Redewendungen in Dialogen verwenden. Aufgabe: Spielt eine kurze Szene, in der ihr die Redewendung verwendet.

Beispiel:

Redewendung: «auf Wolke sieben sein» («бути на сьомому небі»).

Szene: Eine Familie plant einen Urlaub, und ein Kind ist sehr aufgeregt.

Finale: Jede Gruppe kombiniert die gelernten Redewendungen, um eine kurze Geschichte über ihre Traumferien zu schreiben oder zu erzählen.

Die kreativste oder lustigste Geschichte wird belohnt (z. B. mit einem kleinen Preis).

Ця вправа ефективно сприяє активному засвоєнню фразеологізмів через інтерактивну ігрову діяльність. Учні отримують можливість розуміти фразеологізми в контексті, використовуючи опис, малюнки чи ситуації для здогадування їх значення. Також закріплювати знання через практичне

застосування, складаючи речення та виконуючи завдання. Такі завдання допомагають розвивати комунікативні навички, працюючи у групах і використовуючи фразеологізми у реальних мовленнєвих ситуаціях. Більш того, ця вправа націлена на те, щоб розвивати логіку та креативність, шукаючи правильні відповіді та слідуючи «маршруту» до фінального завдання.

Ця вправа поєднує навчання із веселою ігровою атмосферою, стимулює інтерес до вивчення німецької мови та підвищує мотивацію до активного використання фразеологізмів у мовленні.

В сучасних умовах не можливо уявити освітній процес без он-лайн формату. Тому наступний приклад інтерактивного завдання для розвитку іншомовної комунікативної компетентності з використанням фразеологізмів адаптований саме для он-лайн уроків, хоча може бути використаний і у класі, за допомогою проектора.

Віртуальна вікторина: «Phraseo-Battle» (Батл фразеологізмів)

Вправа розроблена для 6-го класу.

Тематика ситуативного мовлення: подорож.

Підтема: підготовка до подорожі.

Мета: Розвиток навичок швидкого розпізнавання фразеологізмів, розширення словникового запасу за темою "підготовка до подорожі" та заохочення учнів до вивчення німецької мови через інтерактивні завдання.

Завдання: Учні беруть участь у віртуальній вікторині, відповідаючи на запитання про значення, використання або переклад фразеологізмів.

Хід виконання:

Підготовка: Учитель створює вікторину на платформі (наприклад, Kahoot, Quizizz або Wordwall). Завдання включають різні формати:

Вибір правильної відповіді.

Заповнення пропусків у реченнях.

Пошук помилок у використанні фразеологізмів.

Вікторина: Учитель запускає запитання на екрані, і учні мають обрати правильну відповідь.

Обговорення:

Після завершення вікторини учитель аналізує найскладніші питання, пояснює правильні відповіді, а учні діляться, які фразеологізми їм запам'яталися найбільше.

Приклад:

Begrüßung:

Liebe Schülerinnen und Schüler, heute reisen wir virtuell und lernen dabei viele interessante Redewendungen kennen. Macht euch bereit für unseren «Phraseo-Battle»! Viel Erfolg und Spaß!

Aufgabe 1: Auswahl der richtigen Antwort

Was bedeutet die Redewendung «die Zähne zusammenbeißen»?

(Рис. 2.3.)

- a) Schmerzen oder Schwierigkeiten tapfer ertragen (правильна відповідь)
- b) jemanden beißen
- c) lächeln und reden

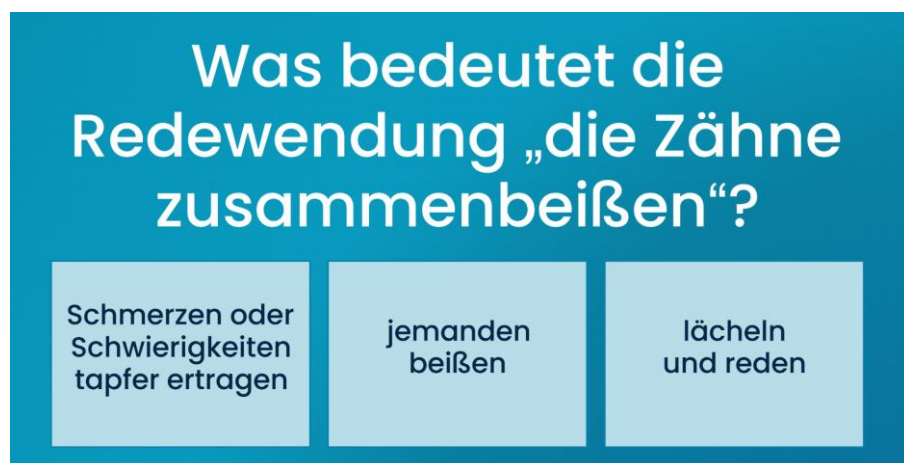


Рис. 2.3. Приклад оформлення на інтерактивній платформі Wordwall

Aufgabe 2: Lücken füllen

Ergänzt den Satz: (Рис. 2.4.)

Als er die schlechte Note sah, fiel er _____.

- a) aus allen Wolken (правильна відповідь)
- b) in den Regen
- c) auf den Boden

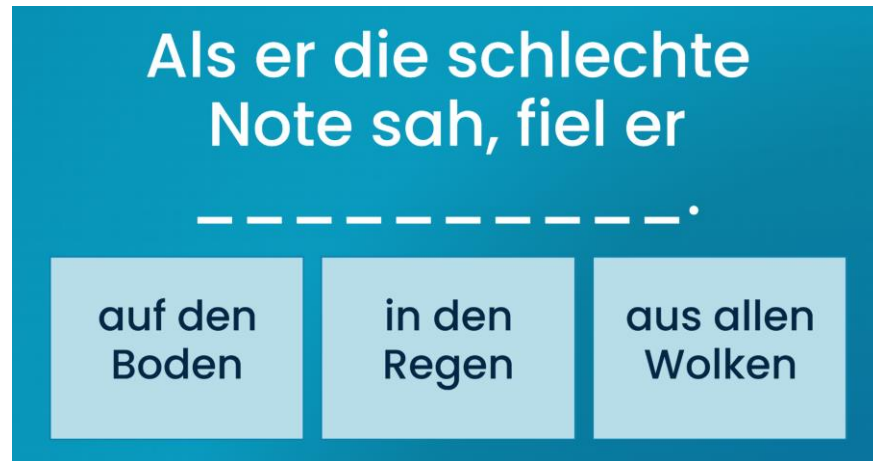


Рис. 2.4. Приклад оформлення на інтерактивній платформі Wordwall
Aufgabe 3: Fehler in Sätzen finden

„Was ist in diesem Satz falsch? (Рис. 2.5.)

Er hat mir eine Maus aufgebunden, um mich zu täuschen.

- a) Richtig, alles stimmt.
- b) Falsch, man sagt: „... einen Bären aufgebunden.“(правильна відповідь)
- c) Falsch, man sagt: „... einen Fisch aufgebunden.“



Рис. 2.5. Приклад оформлення на інтерактивній платформі Wordwall

<https://wordwall.net/play/82137/706/851>

Подібні вправи є ефективним засобом для закріплення знань про фразеологізми у цікавій та змагальній формі. Вони дозволяють учням удосконалювати навички швидкого розпізнавання фразеологізмів, їхнього значення та правильного використання у реченнях. Також допомагають засвоювати лексичний матеріал через різноманітні формати завдань, такі як вибір правильного варіанту, заповнення пропусків і виправлення помилок. Більш того вони допомагають розвивати критичне мислення, аналізуючи контексти та знаходячи помилки у використанні фразеологізмів. І не менш важливим є те, що такі вправи дозволяють підвищувати мотивацію до навчання через елемент гри та змагання, що стимулює інтерес до мови.

Ця вправа не лише допомагає у закріпленні фразеологізмів, але й розвиває іншомовну комунікативну компетентність, підвищує мовну впевненість і формує позитивний емоційний досвід навчання. Використання інтерактивних платформ робить процес цікавим і сучасним, а також створює можливість індивідуальної та командної роботи.

Для того, щоб навчити учнів правильно використовувати фразеологізми в мовленнєвому контексті може бути використана така вправа:

Вправа: «Фразеологізм у контексті»

Вправа розроблена для 7-го класу.

Тематика ситуативного мовлення: Я, моя родина, мої друзі.

Підтема: домашні справи та побут.

Мета: навчити учнів використовувати фразеологізми в контексті повсякденного мовлення та розвивати навички читання, розуміння тексту і творчого використання мовних виразів.

Завдання: Учням надається текст із пропусками, де мають бути вставлені фразеологізми. До тексту додається список фразеологізмів із підказками щодо їхнього значення.

Хід виконання:

Учні читають текст, розуміють загальний зміст і визначають, де саме можуть бути використані фразеологізми.

Заповнюють пропуски, використовуючи фразеологізми зі списку.

Обговорюють свої варіанти у парах, після чого учитель дає правильні відповіді.

Приклад:

Am Samstagmorgen herrschte bei uns zu Hause Chaos. Meine Mutter war sehr beschäftigt, und mein Bruder hat _____ und nichts geholfen. Ich habe versucht, ruhig zu bleiben, aber dann habe ich kurz _____. Schließlich habe ich entschieden, die Situation nicht _____ und mit dem Staubsaugen angefangen. Nach der Hausarbeit war ich müde und wollte einfach nur _____. Doch dann kam mein bester Freund, der mich mit einer verrückten Geschichte überrascht hat, und ich bin fast _____.

Список фразеологізмів для заповнення:

- aus allen Wolken fallen (бути шокованим).
- etwas auf die leichte Schulter nehmen (сприймати щось легковажно).
- die Seele baumeln lassen (розслабитися).
- auf die Nerven gehen (діставати когось).
- den Kopf verlieren (втратити контроль).

Правильні відповіді:

- 1) auf die Nerven gehen
- 2) den Kopf verlieren
- 3) etwas auf die leichte Schulter nehmen
- 4) die Seele baumeln lassen
- 5) aus allen Wolken fallen

Додаткове завдання може бути таким – учні створюють власні речення або невеликі історії з цими фразеологізмами для подальшого закріплення.

Вправа «Фразеологізм у контексті» спрямована на розвиток вміння розпізнавати, розуміти та правильно використовувати фразеологізми у

реальних мовленнєвих ситуаціях. Як результат учні аналізують контекст, що допомагає їм зрозуміти сенс фразеологічних виразів і правильно їх інтерпретувати. Більш того, завдяки активному використанню фразеологізмів у текстах учні збагачують свій мовний запас. Слід зазначити, що учні не лише вставляють фразеологізми у пропуски, але й обговорюють їх у парах чи групах, що сприяє довготривалому засвоєнню. І в результаті використання фразеологізмів у мовленнєвому контексті сприяє формуванню іншомовної комунікативної компетентності, необхідної для вільного спілкування.

Гра «Переклад у дії»

Вправа розроблена для 8-го класу.

Тематика ситуативного мовлення: Засоби масової інформації.

Підтема: Інтернет.

Мета: Навчити учнів використовувати фразеологізми в контексті повсякденного мовлення та розвивати навички читання, розуміння тексту і творчого використання мовних виразів.

Завдання: Визначити схожість і відмінність фразеологізмів українською та німецькою мовами та використати фразеологізми у створенні власних висловлювань.

Хід виконання: Учні отримують список фразеологізмів німецькою мовою.

Завдання: знайти еквівалент у рідній мові або описати, як цей вислів можна перекласти.

Після порівняння: обговорити, чому деякі фразеологізми можуть мати різні культурні конотації. Учні створюють короткі діалоги або ситуації, де використовують ці фразеологізми.

Приклад:

1. Liste der Phraseologismen:

- «ins kalte Wasser springen» (буквально: стрибнути у холодну воду).
- «auf dem neuesten Stand sein» (буквально: бути на останньому рівні).

- «wie ein offenes Buch sein» (буквально: бути як відкрита книга).
- «das Blaue vom Himmel versprechen» (буквально: обіцяти блакить з неба).
- «die Nase in alles stecken» (буквально: пхати ніс у все).

2. Aufgaben für Schüler:

- 1) Finden Sie das ukrainische Äquivalent oder schlagen Sie eine Übersetzung vor.
- 2) Stellen Sie fest, ob diese Ausdrucksweise in einem Internetkontext verwendet werden kann.
- 3) Erklären Sie, warum diese Redewendungen in einem kulturellen Kontext unterschiedliche oder ähnliche Bedeutungen haben können.

Zum Beispiel «ins kalte Wasser springen». Український еквівалент: «кидатися у вир».

Kontext in der Rede:

A: «Warum haben Sie sich bei einem neuen sozialen Netzwerk angemeldet, das noch niemand nutzt?»

B: «Ich liebe neue Dinge. Wie heißt es so schön: „Ins kalte Wasser springen!»

3. Erstellung eigener Dialoge oder Situationen:

Phraseologismus:

«Auf dem neuesten Stand sein».

Dialog:

A: «Was gibt es Neues in der Welt der Technologie?»

B: «Ich habe immer die neuesten Nachrichten gelesen und bin auf dem neuesten Stand.»

Як результат учні засвоюють значення фразеологізмів і їх відповідники в рідній мові, а також навчаються правильно використовувати їх у мовленні.

Інтерактивна вправа «Збери фразеологізм»

Вправа розроблена для 9-го класу.

Тематика ситуативного мовлення: Робота і професія.

Підтема: Вибір професії.

Мета: Навчити учнів розпізнавати складові частини фразеологізмів, покращити їх розуміння та закріпити в пам'яті та розвивати комунікативні навички через створення речень і діалогів.

Завдання: Зібрати правильні фразеологізми із частин. Пояснити значення зібраного виразу. Використати фразеологізм у реченні або короткому діалозі.

Хід виконання: Учні діляться на групи. Кожна група отримує набір карток із частинами фразеологізмів. (Рис. 2.6.)

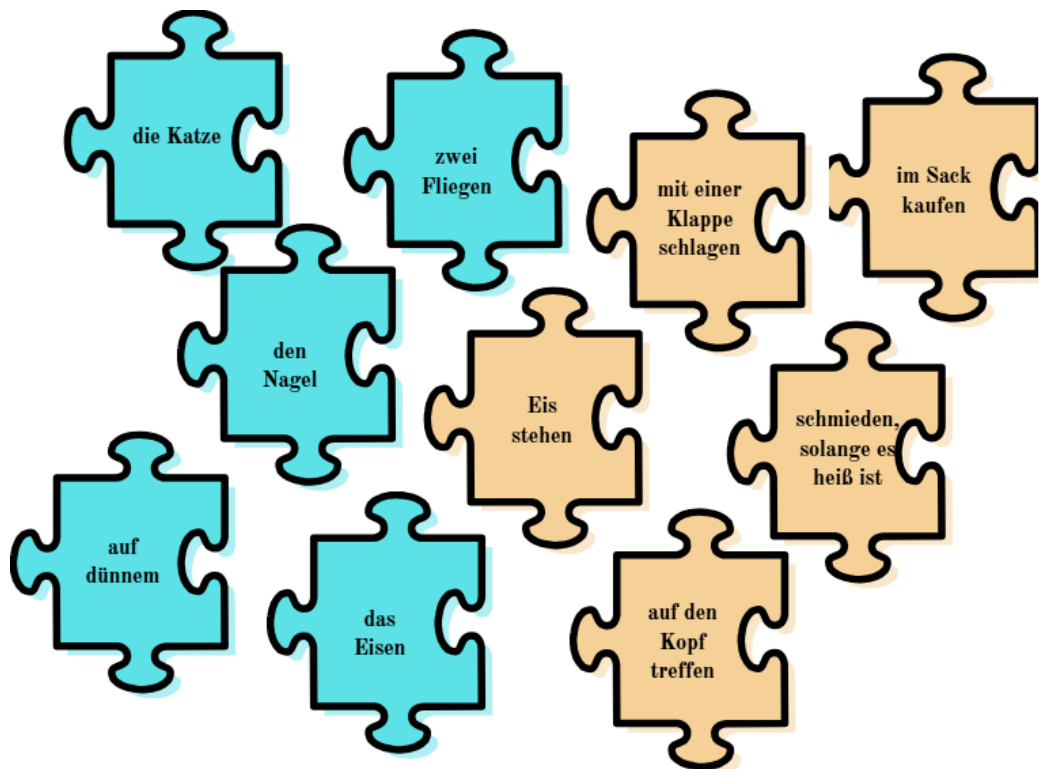


Рис. 2.6. Приклад карток із частинами фразеологізмів

1. Sammeln Sie Phraseologie Einheiten:

- «die Katze im Sack kaufen»
- «zwei Fliegen mit einer Klappe schlagen»
- «den Nagel auf den Kopf treffen»
- «das Eisen schmieden, solange es heiß ist»

- «auf dünnem Eis stehen»

2. Erklären Sie die Bedeutung:

- «die Katze im Sack kaufen»: Etwas kaufen, ohne zu wissen, was es ist.
- «zwei Fliegen mit einer Klappe schlagen»: Zwei Fälle gleichzeitig lösen.
- «den Nagel auf den Kopf treffen»: Um den Punkt richtig zu machen oder den Punkt rüberzubringen.
- «Das Eisen schmieden, solange es heiß ist»: Chancen im richtigen Moment nutzen.
- «auf dünnem Eis stehen»: Sich in einer gefährlichen oder instabilen Situation befinden.

3. Bilden Sie einen Satz oder Dialog:

Beispielsatz:

«Wenn du einen neuen Beruf wählen möchtest, solltest du nicht die Katze im Sack kaufen.“ Recherchiere zuerst alles genau!»

Ein Beispiel für einen Dialog:

A: «Ich möchte mich gleichzeitig auf zwei Stellen bewerben.“ Glaubst du, das ist eine gute Idee?»

B: «Natürlich, dann kannst du zwei Fliegen mit einer Klappe schlagen!»

Така вправа допомагає учням асоціювати значення фразеологізмів із їхніми складовими, полегшуючи запам'ятовування.

Аудіовізуальна вправа «Фразеологізм у кіно»

Вправа розроблена для 8-го класу.

Тематика ситуативного мовлення: Засоби масової інформації.

Підтема: Інтернет.

Мета: Розвивати розуміння фразеологізмів через їх вживання у природному мовленні та сприяти розвитку іншомовної комунікативної компетентності через використання фразеологізмів у контексті медіа та Інтернету.

Завдання: Учні переглядають уривок із фільму чи серіалу, де використовуються фразеологізми. Після перегляду учні виписують

фразеологізми, пояснюють їх значення, а також використовують ці вирази у власних реченнях або діалогах.

Хід виконання: Учні переглядають уривок із фільму або серіалу, наприклад, можна використати серіал «Nicos Weg» (серія «Bei uns oder bei euch?»), доступний на платформі DW Learn German (<https://learngerman.dw.com/uk/bei-uns-oder-bei-euch/1-58199068>), рівень A1-A2. У серіалі часто використовуються прості вирази та фразеологізми, що можуть бути корисними для цієї вправи. Після перегляду: виписують фразеологізми, пояснюють їхнє значення. (Рис. 2.7.)

Завдання: скласти власний діалог або короткий текст, використовуючи ці фразеологізми.



Рис. 2.7. Приклад фразеологізму в епізоді серіалу «Nicos Weg» (серія «Bei uns oder bei euch?»),

Ця вправа допомагає учням не тільки розвивати навички роботи з фразеологізмами, але й сприяє кращому розумінню того, як ці вирази використовуються в повсякденному мовленні, зокрема в контексті сучасних медіа та Інтернету.

Візуальна вправа «Фразеологічна карта»

Вправа розроблена для 5-го класу

Тематика ситуативного мовлення: відпочинок і дозвілля.

Підтема: Види відпочинку та занять.

Мета: Розвивати асоціативне мислення, що сприяє запам'ятовуванню фразеологізмів та сприяти творчому підходу до вивчення фразеологізмів через візуалізацію.

Завдання: Створити візуальне зображення фразеологізму, пояснити його значення через малюнок та презентувати іншим учням.

Хід виконання: Учні отримують фразеологізми, пов'язані з відпочинком і дозвіллям. Вони повинні створити до кожного фразеологізму малюнок чи схему, яка пояснює його значення. Після цього учні презентують свої малюнки класу та пояснюють, як їхній малюнок пов'язаний із значенням фразеологізму.

Zum Beispiel stieß ein Schüler auf eine Phraseologie «auf Wolke sieben sein». (Рис. 2.8.)



Рис. 2.8. Приклад малюнку до фразеологізму «auf Wolke sieben sein»

Der Ausdruck «auf Wolke sieben sein» bedeutet, dass jemand sehr glücklich oder überglücklich ist. Es beschreibt den Zustand, in dem man sich fühlt, wenn man gerade eine besonders erfreuliche oder glückliche Erfahrung gemacht hat. Dieser Ausdruck wird oft verwendet, wenn man sich nach einem Erfolg oder einem schönen Erlebnis sehr glücklich fühlt.

У підсумку учні через творчість запам'ятовують значення фразеологізмів і практикують пояснення.

Переваги такого типу завдань наступні: вони поєднують навчальний і творчий аспекти, оскільки учні не лише заповнюють пропуски, але й створюють власні речення. Також робота в парах або групах забезпечує інтерактивність і сприяє розвитку співпраці. Ця вправа дозволяє учням інтегрувати фразеологізми у свою мовленнєву практику та використовувати їх у різних контекстах, роблячи мовлення більш автентичним і багатим.

Одна з найважливіших навичок, яку прагнуть формувати у учнів це навичка спонтанного мовлення. Для цього можуть бути використані вправи такого типу:

Вправа «Склади діалог»

Вправа розроблена для 9-го класу

Тематика ситуативного мовлення: робота і професія.

Підтема: вибір професії.

Мета: формувати навички спонтанного мовлення та інтеграції фразеологізмів у повсякденне спілкування. Розвивати комунікативні навички через створення реалістичних діалогів.

Завдання: Учні отримують картки із ситуаціями, у яких вони мають використати вивчені фразеологізми. Вони розігрують діалоги у парах або групах.

Хід виконання:

- 1) Учитель пропонує тему для діалогу та перелік фразеологізмів, які учні повинні включити в розмову.

2) Учні працюють у парах або групах, складають діалог, використовуючи фразеологізми в контексті.

3) Після того, як діалоги готові, кожна пара/група розігрує свій діалог перед класом.

Приклад:

Thema: Berufswahl

Zu verwendende Phraseologismen:

- ins kalte Wasser springen (почати щось без підготовки)
- den Kopf verlieren (втратити самовладання)
- etwas auf die leichte Schulter nehmen (сприймати щось легковажно)
- die Zähne zusammenbeißen (стиснути зуби, подолати труднощі)
- auf Wolke sieben sein (бути на сьомому небі)
- das Eis brechen (зняти напругу)
- wie aus dem Ei gepellt sein (виглядати бездоганно)

Dialog: Berufswahl

A: Hast du schon zenzieden, was möchtest du nach der Schule machen?

B: Noch nicht ganz, aber ich denke daran, in der IT-Branche zu arbeiten.

A: Oh, das klingt spannend! Aber denk daran, dass man da viel lernen muss. Du darfst es nicht auf die leichte Schulter nehmen.

B: Es stimmt, ich werde die Zähne zusammenbeißen und hart arbeiten müssen. Aber es wird sich lohnen!

A: Genau, und wenn du die Herausdorff annimmst, wirst du am Ende auf Wolke sieben sein!

B: Ja, das hoffe ich. Aber es wird sicher auch mal Momente geben, in denen ich den Kopf verliere, wenn es zu schwer wird.

A: Das ist normal. Manchmal muss man einfach ins kalte Wasser springen und sich in das neue Projekt stürzen!

B: Stimt. Ich glaube, ich werde es versuchen. Und vielleicht kann ich beim ersten Vorstellungsgespräch das Eis brechen, indem ich ein paar Witze mache!

A: Gute Idee! Und du solltest immer darauf achten, wie du aussiehst – du solltest wie aus dem Ei gepellt sein, wenn du in ein Bewerbungsgespräch gehst!

B: Auf jeden Fall! Ich werde mich gut vorbereiten.

Вправа «Склади діалог» сприяє інтеграції фразеологізмів у реальні мовленнєві ситуації, допомагаючи учням розвивати комунікативні навички. Як результат учні не лише вивчають значення виразів, але й тренуються використовувати їх у спонтанному мовленні. Учні складають діалоги, підлаштовуючи фразеологізми під конкретний контекст, що сприяє розвитку творчості. Більш того, Завдання моделює реальні ситуації, що дозволяє учням використовувати фразеологізми у природному спілкуванні і є підготовкою до реального спілкування. В свою чергу взаємодія з іншими учнями розвиває вміння слухати, реагувати та будувати діалог.

Перевагами використання таких вправ є те, що навчання проходить у невимушеній, творчій атмосфері, учні вчаться адаптувати фразеологізми до різних тем і це забезпечує міцне закріплення мовного матеріалу через його активне використання.

Висновки до другого розділу

Другий розділ роботи зосереджений на розробці практичних вправ з використанням фразеологізмів для формування іншомовної комунікативної компетентності на уроках німецької мови. У ході дослідження було глибоко вивчено роль фразеологізмів у процесі навчання, методичні аспекти їхнього використання, а також розроблено різнопланові практичні вправи та завдання для їх інтеграції у навчальний процес.

Фразеологізми мають суттєве значення у формуванні мовної компетентності, оскільки вони збагачують мовлення, роблять його автентичним, виразним та емоційно насиченим. Використання

фразеологізмів сприяє розвитку мовної інтуїції та розумінню мовних нюансів, які часто є відображенням культурних, соціальних та історичних особливостей народу. Їх засвоєння допомагає формувати міжкультурну компетентність, адже через фразеологізми учні пізнають традиції, менталітет та спосіб мислення носіїв мови.

Було доведено, що фразеологізми є важливим компонентом не лише мовленнєвих, але й когнітивних навичок учнів. Завдяки їхньому образному характеру учні розвивають асоціативне мислення, вчаться аналізувати мовний матеріал та застосовувати його у відповідних контекстах.

Дослідження показало, що використання фразеологізмів у навчанні німецької мови вимагає комплексного підходу, який поєднує різні методи, підходи та техніки, такі як комунікативний метод, що дозволяє інтегрувати фразеологізми у реальні мовленнєві ситуації, розвиваючи практичні навички спілкування, когнітивний метод, який забезпечує глибоке осмислення фразеологізмів через аналіз їхньої структури, образності та контексту, соціокультурний метод, що допомагає учням краще зрозуміти культурний контекст вживання фразеологізмів, що є основою для формування міжкультурної компетентності та інтегрований метод, який поєднує переваги всіх методів, що робить навчальний процес багатограним, цікавим та ефективним.

Було розроблено спектр вправ, спрямованих на інтеграцію фразеологізмів у всі види мовленнєвої діяльності: читання, письмо, говоріння та слухання. З'ясовано, що інтерактивні вправи підвищують мотивацію учнів через елемент гри, розвивають критичне мислення та дозволяють закріпити знання у цікавій формі. Контекстуальні вправи сприяють інтеграції фразеологізмів у мовленнєвий контекст, розвивають навички читання, письма, говоріння та слухання. А креативні завдання, такі як складання діалогів, написання історій із фразеологізмами, дозволяють учням творчо підходити до засвоєння мовного матеріалу.

Дослідження довело ефективність використання відео, аудіо та зображень у викладанні фразеологізмів. Ці матеріали забезпечують глибше розуміння значення фразеологізмів через візуальний та аудіальний контекст, активізацію зорової та слухової пам'яті учнів та створення інтерактивного та сучасного навчального середовища.

Особливу увагу приділено порівнянню фразеологізмів німецької та рідної мови учнів. Було встановлено, що цей підхід сприяє розумінню образності виразів і їхнього культурного значення. Завдяки порівнянню учні краще усвідомлюють відмінності між мовами, що допомагає уникати поширених помилок.

Було підсумовано, що застосування різноманітних методів і підходів дозволяє зробити процес вивчення фразеологізмів не лише ефективним, але й цікавим для учнів. Практичні вправи допомагають розвивати мовленнєві вміння, розширюють лексичний запас і сприяють адаптації до реальних комунікативних ситуацій. Викладання фразеологізмів у такому форматі сприяє формуванню іншомовної комунікативної компетентності, що є важливим компонентом у вивченні іноземних мов.

Таким чином, методична організація роботи з фразеологізмами дозволяє учням не лише оволодіти мовним матеріалом, але й розвивати креативність, логіку та вміння ефективно комунікувати у сучасному багатокультурному світі.

ВИСНОВКИ

Під час виконання кваліфікаційної роботи було проведено всебічне дослідження методики використання фразеологізмів у формуванні іншомовної комунікативної компетентності на уроках німецької мови. У процесі дослідження досягнуто поставленої мети та виконано всі завдання, сформульовані на початку дослідження.

Було проаналізовано науково-педагогічну літературу для визначення сутності понять «іншомовна комунікативна компетентність» та «фразеологізм», вивчено роль фразеологізмів як важливого елемента мовної системи, що сприяє ефективному розвитку мовлення, формує соціокультурну грамотність і забезпечує іншомовну комунікативну компетентність та досліджено методи, підходи і техніки навчання, спрямовані на інтеграцію фразеологізмів у навчальний процес, зокрема рольові ігри, ситуаційні вправи, культурознавчі коментарі та використання аудіовізуальних матеріалів.

Було з'ясовано, що іншомовна комунікативна компетентність є багатокомпонентною структурою, яка включає граматичну, соціолінгвістичну, дискурсивну, стратегічну та прагматичну компетентності. Її формування неможливе без розуміння культурних контекстів і адекватного використання фразеологізмів. Зазначено, що фразеологізми збагачують мовлення, роблять його виразним і емоційним, формують культурний та емоційний фон спілкування, а ефективне засвоєння фразеологізмів залежить від їхнього навчання у контексті, використання культурознавчих підходів, а також застосування інтегрованих методик навчання.

Було обґрунтовано, що використання фразеологізмів сприяє формуванню когнітивних навичок, розширенню лексичного запасу, розвитку навичок іншомовної комунікативної компетентності та адаптації до реальних мовленнєвих ситуацій, що аудіовізуальні матеріали,

ситуативні вправи та проєкти є ефективними інструментами навчання, які дозволяють учням природно засвоювати фразеологічні одиниці, а успішна міжкультурна комунікація вимагає розуміння фразеологізмів як «культурного коду», що відображає менталітет, звичаї та традиції народу.

Було розкрито сутність іншомовної комунікативної компетентності — це здатність ефективно взаємодіяти в іншомовному середовищі, враховуючи лінгвістичні, соціокультурні, прагматичні та інші аспекти. Вона включає такі компоненти: граматична компетентність, тобто знання правил побудови слів і речень для створення коректних мовних конструкцій, соціолінгвістична компетентність, тобто вміння адаптувати мовлення відповідно до соціального контексту, дискурсивна компетентність, тобто здатність створювати зв'язні, логічні та структуровані тексти (усні чи письмові) з урахуванням інтонації, логіки та послідовності, стратегічна компетентність, тобто використання мовленнєвих і невербальних стратегій для подолання труднощів у спілкуванні та прагматична компетентність, тобто вміння інтерпретувати мовні одиниці залежно від контексту і комунікативної ситуації. Іншомовна комунікативна компетентність формується у процесі навчання, де ключову роль відіграють автентичність матеріалу, міжкультурна складова та комунікативна спрямованість завдань.

У процесі дослідження також було обґрунтовано роль фразеологізмів у формуванні іншомовної комунікативної компетентності. Було з'ясовано, що фразеологізми — це стійкі мовні одиниці, що містять у собі культурні, емоційні й соціальні значення. Їх використання в навчанні сприяє формуванню всіх компонентів іншомовної комунікативної компетентності: по-перше – збагачення словникового запасу, так як фразеологізми розширюють лексичний репертуар учнів, знайомлять із метафоричною та образною стороною мови. По-друге – підвищення культурної обізнаності, тому що фразеологізми відображають національний менталітет, традиції та історію народу. Їхнє вивчення сприяє розвитку міжкультурної

компетентності. По-третє – сприяє розвитку прагматичних навичок, так як фразеологізми передають підтексти й емоції, що сприяє більш точному висловленню думок та інтерпретації висловлювань співрозмовників. І по-четверте – вдосконалення граматичної компетентності, тому що фразеологізми є прикладом складних граматичних конструкцій, вивчення яких допомагає учням засвоювати правила синтаксису в контексті.

У процесі аналізу формування іншомовної комунікативної компетентності шляхом використання фразеологізмів під час освітнього процесу було опрацьовано низку практичних підходів:

- контекстуалізація: Включення фразеологізмів у реальні мовленнєві ситуації через рольові ігри, ситуаційні завдання та моделювання сценаріїв;
- порівняння з рідною мовою: Виявлення спільних і відмінних рис між фразеологізмами рідної та німецької мов для усвідомлення культурних особливостей і збагачення асоціативного мислення;
- аудіовізуальні матеріали: Використання відео, аудіо та ілюстрацій для занурення учнів у природне середовище застосування фразеологізмів.

Результати дослідження мають багатовимірне значення як для практичної методики навчання іноземних мов, так і для теоретичного осмислення ролі фразеологізмів у формуванні іншомовної комунікативної компетентності. Вони можуть розглядатися у кількох ключових аспектах. Перше це практична значущість. Досліджені методики та техніки інтеграції фразеологізмів у навчальний процес забезпечують педагогів інструментами для збагачення уроків. Використання фразеологізмів, рольових ігор, аудіовізуальних матеріалів і ситуативних вправ дозволяє зробити навчання більш інтерактивним і цікавим для учнів, що зумовлює з більшою легкістю подолання мовних бар'єрів, підвищення мотивації до вивчення іноземної мови через застосування сучасних і автентичних

матеріалів та формування зв'язків між мовними знаннями та культурними контекстами, що підвищує рівень засвоєння матеріалу.

Фразеологізми є носіями національної специфіки, вони відображають соціальні норми, традиції, історичний досвід народу. Їх вивчення сприяє поглибленню розуміння іншої культури, формуванню поваги до мовного й культурного різноманіття, розвитку іншомовної комунікативної компетентності, яка є важливим аспектом у глобалізованому світі та уникненню комунікативних бар'єрів і конфліктів, які можуть виникати через незнання культурних особливостей.

Запропоновані методи інтеграції фразеологізмів орієнтовані на реальні життєві ситуації. Завдяки цьому учні звикають використовувати мову у природних умовах, наближаючи своє мовлення до рівня носіїв мови, опановують стратегії ефективного спілкування в різноманітних соціокультурних контекстах та вчаться передавати тонкі відтінки значення, емоційні реакції та ставлення, що значно підвищує їхню мовну гнучкість.

Досліджені методи дозволяють адаптувати навчання відповідно до індивідуальних потреб учнів: для візуалів пропонуються асоціативні методи навчання та ілюстративні матеріали, для аудіалів — інтерактивні вправи з аудіо- та відеоконтентом, а для тих, хто орієнтується на аналітику, — вправи з аналізу фразеологізмів та їхнього контексту.

Теоретична значущість полягає у збагаченні теорії іншомовної комунікативної компетентності. Робота внесла свій внесок у розуміння структури іншомовної комунікативної компетентності, розкривши її багатогранність. Підтверджено важливість інтеграції культурного контексту у навчання, що відповідає сучасним тенденціям глобалізації освіти. Робота деталізувала значення фразеологізмів як інструменту передачі національної ідентичності та соціокультурних норм.

Результати роботи підтвердили ефективність сучасних методів навчання, таких як комунікативний підхід, що стимулює реальне використання мови, контекстуальний підхід, який дозволяє учням краще

засвоювати фразеологізми через їх вживання в реальних ситуаціях та інтерактивні та мультимедійні технології, які підвищують якість навчання та мотивацію учнів.

Розроблені вправи можуть бути інтегровані в навчальні програми середніх і вищих навчальних закладів. Вони підходять як для традиційного класно-урочного навчання, так і для онлайн-курсів або змішаних форм навчання.

Результати роботи відкривають широкі можливості для подальших досліджень, наприклад вивчення впливу конкретних методик на різні вікові групи та рівні підготовки, аналіз ролі фразеологізмів у формуванні міждисциплінарних компетенцій, наприклад, емоційного інтелекту, або розробка електронних ресурсів для вивчення фразеологізмів у інтерактивному форматі.

Таким чином, результати дослідження є цінним внеском у методику навчання іноземних мов, сприяючи підвищенню якості навчання, поглибленню міжкультурного розуміння та підготовці учнів до комунікації у сучасному глобалізованому світі.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Авксентьев Л.Г. Фразеологічна одиниця як предмет фразеології та її основні ознаки : *Мовознавство*, 1979. С. 13–17.
2. Алефіренко М.Ф. Теоретичні питання фразеології. Харків : Вид-во при Харківському держ. ун-ті, 1987. 136 с.
3. Артеменко Г.С. Структурно-семантичне моделювання алогічних фразеологізмів (дієслівні моделі). *Актуальні проблеми філології та перекладознавства*. 2014. Вип. 7. С. 5–10.
4. Баран Я.А. Основні питання загальної та німецької фразеології. Львів : Наукова думка, 1980. – 263 с.
5. Баран Я.А. Фразеологія у системі мови. Івано-Франківськ : Лілея-НВ, 1997. 176 с.
6. Баран Я.А., Зимомря М.І. Теоретичні основи фразеології. Ужгород : Ужгородський державний університет, 1999. 176 с.
7. Бех П. О., Биркун Л. В. Концепція викладання іноземних мов в Україні. *Іноземні мови*. 1996. 296 с.
8. Бібік Н.М. Компетентність у навчанні: Енциклопедія освіти. Акад. пед. наук України / за ред. В. Г. Кремень. Київ : Юрінком Інтер, 2008. С. 408–409.
9. Бориско Н. Ф. Теоретичні основи створення навчально-методичних комплексів для мовної міжкультурної підготовки вчителів іноземних мов : автореф. дис. ... докт. пед. наук. Київ, 2000. 36 с.
10. Василюк І. Фразеологізми як одиниці міжмовної комунікації : *Вісник Житомирського державного університету ім. І.Франка*, 2004. №17. С.102- 105.
11. Вишневський О. І. Діяльність учнів на уроці іноземної мови. Київ, 1989. 223 с.
12. Галузинський В. М., Євтух М. Б. Педагогіка: теорія та історія. Київ : Вища школа, 1995. 237 с.

13. Гапонова С. В. Сучані методи викладання іноземних мов за рубежем. *Іноземні мови*, 1998. С. 24-31.
14. Гаращенко О. Фразеологічні одиниці та проблеми їх класифікації. *Наукові записки*. 2010. №3. С. 176-180.
15. Головань М. Компетенція і компетентність : досвід теорії, теорія досвіду. *Вища освіта України: наук. журнал*, 3, 2008. С.23–30.
16. Державний стандарт базової і повної загальної середньої освіти. № 1392 Офіційний вісник України, 2012., № 11, Ст. 400
17. Закон України "Про освіту" Київ : Генеза. 1996. 36 с.
18. Калініна Л. В., Самойлюкевич І. В. Навчання творчого письма іноземною мовою у старших класах середньої школи. 2006. С. 118-123.
19. Козаков В., Дзвінчук Д. Інновації у навчанні та компетентність викладача: методологія і досвід. Навчальні інновації та їхній вплив на якість університетської освіти : зб. матеріалів наук.-метод. конф., М-во освіти і науки України, Київ. нац. екон. ун-т ; редкол. : С. В. Степаненко, В. М. Колот, О. О. Субіна, Т. В. Гуть. Київ : КНЕУ, 2003. С. 15–26.
20. Лук'янова М. Навчальна мотивація учнів: психолого-педагогічний аспект. 2008. С. 27-31.
21. Ляховицький М. В. Звукозапис у навчанні іноземних мов. Київ, 1970. 240 с.
22. Назаренко О.В. Українська фразеологія як вираження національного менталітету : автореф. дис. ... канд. філол. наук : 10.02.01. Дніпропетровськ, 2001. 32 с.
23. Ніколаєва С. Методика навчання іноземних мов у середніх навчальних закладах. К.: Ленвіт, 2002. С. 269-284.
24. Паращенко Л.І. Технологія формування ключових компетентностей у старшокласників: практичні підходи. Компетентнісний підхід у сучасній освіті: світовий досвід та українські перспективи:

- Бібліотека з освітньої політики* / Під заг. ред. О. В. Овчарук. Київ: «К.І.С.», 2004. С. 71–84.
- 25.Петращук О. П. Теоретичні основи тестового контролю іншомовної комунікативної компетентності учнів середньої загальноосвітньої школи. Автореф. дис. докт. пед. наук. Київ, 2000. 38 с.
 - 26.Плахотнік В. М. Навчання іноземних мов у середній школі: концепція та її реалізація. *Іноземні мови*. 1995. С. 9-12.
 - 27.Скляренко Н. К. Як навчати стогодні іноземних мов. *Іноземні мови*, 1995. С. 5-9.
 - 28.Скрипник Л.Г. Фразеологія української мови. Київ : *Наукова думка*, 1973. 278 с
 - 29.Удовиченко Т.М. Предмет фразеології та семантичні типи фразеологізмів. *Українська мова та література в школі*. 1965. №2. С. 20–24.
 - 30.Ужченко Т.Г. Значення фразеологізму. Походження будова фразеологізмів : Дидактичний матеріал з української мови. *Лексика і фразеологія*. К.: Либідь, 1995. С. 184–218.
 - 31.Черноватий Л. М. Основи теорії педагогічної граматики іноземної мови. Автореф. дис. докт. пед. наук. Київ, 2001. 21 с.
 - 32.Anderson C. Easy Approach to English Idioms and Idiomatic Expressions: In 2 vol.: *Book Marketing*, Hong Kong, 1974. Vol.1. 220 p.
 - 33.Bachman, L. F., & Palmer, A. S. Language testing in practice. Oxford : Oxford University Press. 1996. 371 p.
 - 34.Bakirova H. Terminology Is A Tool in Development of Lexical Competence. *Eurasian Scientific Herald*. 2022. P. 69-73.
 - 35.Boers, F. Language Awareness: Understanding Idioms. Macmillandictionaries.com. 2008.
[URL:http://macmillandictionaries.com/MEDMagazine/February2008/49-LA-Idioms.html](http://macmillandictionaries.com/MEDMagazine/February2008/49-LA-Idioms.html)

36. Brown, H. *Principles of Language Learning and Teaching. White Plains :* Longman. 2000. 400 p.
37. Burger H. *Phraseologie. Eine Einführung am Beispiel des Deutschen.* Berlin : Erich Schmidt Verlag, 1988. 240 p.
38. Byram, M. *Teaching and Assessing Intercultural Communicative Competence.* Clevedon, UK : Multilingual Matters. 1997. 124 p.
39. Canale. M. & Swain, M. Theoretical bases of communicative approaches to second language teaching and testing. *Applied Linguistics.* 1980. P. 1-47.
40. Chomsky, N. *Aspects of the Theory of Syntax.* Cambridge : M.I.T. Press, 1965. 295 p.
41. Clayton M. Christensen, Michael B. Horn, Staker H., «Is K-12 Blended Learning Disruptive?» 2013. 48 p. <https://files.eric.ed.gov/fulltext/ED566878.pdf>
42. Cooper T. Teaching idioms. *Foreign Language Annals*, 31, No.2, 1998. P. 256-266.
43. Cowie A.P. *Phraseology : Theory, Analysis, and Applications.* Oxford : Oxford University Press, 1998. 272 p.
44. Fleischer W. *Phraseologie der deutschen Gegenwartssprache.* Leipzig, Bibliographisches Institut, 1982. S. 32.
45. Gardner Robert C. *Motivation and Second Language Acquisition : The Socio-educational Model.* Peter Lang : 2010. 244 p.
46. Hymes, D. On Communicative Competence. In J. B. Pride, & J. Holmes (Eds.), *Sociolinguistics Selected Readings.* 1972. P. 269-293.
47. Kralj N. Phraseologieunterricht in der Zeit der neuen Lernmedien. *Linguistik Online*, 47(3). <https://doi.org/10.13092/lo.47.364>
48. Kyrylenko V. A. Broad and narrow understanding of phraseology in Ukrainian and classification features of idioms. *Topical Issues of Humanities, Technical and Natural Sciences.* 2019. P. 223-226.

- 49.Kühn P. Pragmatische Phraseologie : *Konequenzen für die Phraseographie und Phraseodidaktik. Europhras : Tendenzen der Phraseologieforschungen.* Bochum : Universitätsverlag Dr.N.Brockmeyer, 1994. P. 411-428.
- 50.Kuzmanovska D. Developing Phraseological Competence in Foreign Language Learners. *Conference Proceedings, 12th International Technology, Education and Development Conference.* IATED Academy, 2018.
- 51.Lado R. Linguistics across cultures. 1957. 148 p.
- 52.Larson M. Meaning based translation. Lanham : University press of America, 1984. 600 p.
- 53.Littlewood W., *Communicative Language Teaching,* Cambridge University Press, 1981. 108 p.
- 54.Lüger H. «Anregungen zur Phraseodidaktik» in : *Beiträge zur Fremdsprachenvermittlung.* Wien, 1997. 32 p.
- 55.Masimova L. Concept of phraseological units. Functional, structural and semantic classification of phraseological units. *International Scientific and Practical Conference World science* : 2018. № 6. P. 10-14.
- 56.Mayer, R. *Multimedia Learning.* Cambridge : Cambridge University Press, 2001. 210 p.
- 57.Mccarthy M., Carter R. *Language as Discourse : Perspectives for Language Teaching* 1993. 248p.
- 58.Meunier F., Grange S., *Phraseology in Foreign Language Learning and Teaching.* John Benjamins Publishing, 2008. 259 p.
- 59.Mieder, W. *Proverbs are the Best Policy: Folk Wisdom and American Politics.* University of Utah Press, 2005. 341 p.
- 60.Mora, J. *Second and Foreign Language Teaching Methods.* 2018.
- 61.Nazmi, R., Ardiyanto, J., Anshori, I, M., Siswanto, E., Wirawan, R. *Adaptive Learning in the Future of Educational Management Adapts to*

- Student Needs. *Al-Fikrah: Jurnal Manajemen Pendidikan*, 11(2), 2023. P. 272-283.
- 62.Osadchyi V., Symonenko S. Foreign language as a means of communicative competence development of future software engineers. *Information Technologies and Learning Tools*. 2017. P. 38-48.
- 63.Richards Jack C., Rodgers Theodore S. Approaches and Methods in Language Teaching. 2001. 303 p. <http://ebooks.cambridge.org/ebook.jsf?bid=CBO9780511667305>
- 64.Savignon S. J. Communicative Competence : Theory and Classroom Practice : Texts and Contexts in Second Language Learning (2nd ed.). New York : McGraw-Hill, 1997. 288 p.
- 65.Skandera P. Phraseology and Culture in English. De Gruyter Mouton : 2007. 511 p.
- 66.Wierzbicka A. Understanding Cultures through their Key Words. Oxford University Press, 1997. 317 p.
- 67.Zabolotska A. The Usage of Phraseological Units when Forming Lexical Competence on the Example of the Training Package Opportunities Intermediate. *Journal of Organizational Culture Communications and Conflict*, 2019. P. 56–63.